

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie

Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego

**Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego
na lata 2006 – 2020**

Raport monitoringowy za rok 2007

Lublin, wrzesień 2009

**Opracowano w Oddziale Strategii i Analiz
w Departamencie Strategii i Rozwoju Regionalnego**

WYKAZ SKRÓTÓW	3
WSTĘP	4
ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE	6
CZĘŚĆ I WSKAŹNIKI REALIZACJI PRIORYTETÓW I CELÓW OPERACYJNYCH STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.....	7
PRIORYTET I WZROST KONKURENCYJNOŚCI REGIONALNEJ GOSPODARKI ORAZ JEJ ZDOLNOŚCI DO TWORZENIA MIEJSC PRACY.....	7
PRIORYTET II ROZWÓJ NOWOCZESNEGO SPOŁECZEŃSTWA I ZASOBÓW LUDZKICH DOSTOSOWANYCH DO WYMOGÓW GOSPODARKI OPARTEJ NA WIEDZY.....	15
PRIORYTET III POPRAWA ATRAKCYJNOŚCI I SPÓJNOŚCI TERYTORIALNEJ WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO.....	19
PRIORYTET IV ROZWÓJ WSPÓŁPRACY MIĘDZYREGIONALNEJ WOJEWÓDZTWA ORAZ POPRAWA SKUTECZNOŚCI WDRAŻANIA POLITYKI ROZWOJU REGIONU.....	23
CZĘŚĆ II PODSUMOWANIE WYNIKÓW REALIZACJI PROGRAMÓW REALIZUJĄCYCH USTALENIA STRATEGII	24
ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO – KOMPONENT REGIONALNY DLA WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO	26
SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW	28
SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY TRANSPORT.....	29
SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH.....	30
SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO ORAZ ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	31
SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY RYBOŁÓWSTWO I PRZETWÓRSTWO RYB.....	32
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI	32
INICJATYWY WSPÓLNOTOWE EQUAL I INTERREG PROGRAM SĄSIEDZTWA POLSKA – BIAŁORUŚ – UKRAINA	33
6 PROGRAM RAMOWY BADAŃ I ROZWOJU TECHNICZNEGO	33
NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY I MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO.....	34
PODSUMOWANIE	35
ZAŁ. WZÓR ANKIETY ROZESŁANEJ DO SAMORZĄDÓW LOKALNYCH	37

Wykaz skrótów

GUS – Główny Urząd Statystyczny

PKB – Produkt Krajowy Brutto

WDB – Wartość Dodana Brutto

MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

PPS – Parytet Siły Nabywczej (Purchasing Power Standards)

REGON – Rejestr Gospodarki Narodowej

B+R – Badania i Rozwój

BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności

JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego

NGO – Organizacje Pozarządowe (Non-Governmental Organization)

SPO WKP – Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw

SPO RZL – Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich

ZPORR – Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

FS – Fundusz Spójności

6PR – Szósty Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

Wstęp

Monitoring jest immanentnym elementem procesu planowania i zarządzania strategicznego. Polega na stałym gromadzeniu danych, których analiza i interpretacja umożliwiają ocenę stopnia realizacji przyjętego programu. Uwzględnia także potrzebę zdobywania informacji w określonych odstępach czasu oraz w określonym układzie przestrzennym i tematycznym.

Głównym **celem** „Raportu Monitoringowego za rok 2007” jest wskazanie zmian zachodzących w regionie oraz określenie stopnia i dynamiki postępu w osiąganiu przyjętych celów rozwojowych. Raport jako dokument informacyjny przedstawiany jest Sejmikowi Województwa Lubelskiego, Radzie Konsultacyjnej oraz partnerom społecznym i gospodarczym, a jego ustalenia mogą być podstawą do podejmowania ewentualnych działań korygujących.

Obowiązek sporządzania niniejszego raportu monitoringowego wynika z zapisów *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020*¹. Raport sporządzany jest corocznie a jego struktura obejmuje:

- analizę zestawu wskaźników wynikających z kwantyfikacji celów Strategii
- analizę programów wdrażanych na terenie województwa i realizujących cele Strategii.

Prezentowany Raport Monitoringowy jest drugim tego typu dokumentem². Najważniejszym nowym elementem, który w nim wprowadzono, jest przedstawienie zróżnicowania wewnątrzregionalnego najważniejszych wskaźników rozwojowych.

Kompleksowe raportowanie o procesach rozwojowych na poziomie regionalnym dostosowane jest do istniejącego europejskiego i krajowego systemu statystycznego. Obowiązujący w Unii Europejskiej system gromadzenia i opracowywania danych o rozwoju regionów (EUROSTAT) działa ze znacznym opóźnieniem (ok. 2 lat) w stosunku do bieżących potrzeb. Podobnie jest również z danymi przetwarzanymi przez Główny Urząd Statystyczny

¹ Uchwała Nr XXXVI/530/05 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 4 lipca 2005 r.

² Raport monitoringowy za rok 2006 został zaakceptowany przez Zarząd Województwa Lubelskiego oraz Sejmik Województwa Lubelskiego w listopadzie 2007r.

Opóźnienia w publikacji danych statystycznych³ oraz przyjęty system monitorowania dla Programów Operacyjnych 2004-2006, wpływają bezpośrednio na termin opracowania i publikacji niniejszego raportu. Doświadczenia z opracowania dwóch kolejnych edycji tego dokumentu wskazują na potrzebę zmian systemu monitorowania Strategii i dostosowania modelu do bieżących wyzwań. Realizacja celów strategicznych województwa zależy w dużej mierze od działań samorządów gmin i powiatów oraz różnych podmiotów funkcjonujących na obszarze regionu. Coroczny raport monitoringowy powinien być narzędziem informacji o regionie i działalności poszczególnych instytucji i podmiotów, jak również narzędziem promocji województwa i aktywności władz samorządowych. Aby zapewnić kompleksowość zbierania danych wynikających z realizacji poszczególnych zadań i programów instytucje i organizacje niezależne od samorządu województwa powinny włączyć się w proces monitorowania. Tylko wówczas będzie możliwe zagregowanie wskaźników, ukazanie stopnia osiągnięcia założonych celów oraz efektywności wydatkowania środków na rozwój regionu. Wprowadzenie kompleksowych zmian w systemie monitorowania będzie jednym z ważniejszych elementów w pracach nad kolejną edycją Strategii w nowej perspektywie programowania po 2013 roku.

Bogdan Kawalko
Dyrektor
Departamentu Strategii
i Rozwoju Regionalnego

Lublin, wrzesień 2009 r.

³ Jest to szczególnie widoczne w przypadku danych makroekonomicznych, które pojawiają się z dwuletnim opóźnieniem i w niniejszym raporcie przedstawione są ich wartości w 2006 r.

Założenia metodologiczne

Raport podzielony jest na dwie części. Pierwsza przedstawia wartości wskaźników wynikających z kwantyfikacji celów operacyjnych Strategii, natomiast druga stanowi podsumowanie realizacji programów operacyjnych współfinansowanych ze środków zewnętrznych (w tym Unii Europejskiej) wdrażanych na terenie województwa lubelskiego.

Przyjęty w *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020* system wskaźników kwantyfikacji celów opiera się głównie o dane statystyki publicznej (GUS, Eurostat). Zdecydowana większość danych przedstawiona jest dla roku 2007, jedynie w przypadku danych makroekonomicznych najbardziej aktualne dane dostępne są dla roku 2006. Wynika to ze sposobu ich obliczania i prezentacji z dwuletnim opóźnieniem. Część danych (niektóre wskaźniki osiągnięcia Priorytetu IV *Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu*) została pozyskana z badania ankietowego⁴ samorządów lokalnych (stosunkowo niski zwrot ankiet na poziomie 66% nie pozwolił jednakże na przedstawienie niektórych danych w zakładanym stopniu).

Dane przedstawiono w ujęciu statycznym (przedstawienie wartości wskaźnika w roku 2007) oraz dynamicznym (zmiana w stosunku do roku poprzedniego oraz bazowego⁵). W przypadku najważniejszych wskaźników przedstawiono również zróżnicowanie wewnątrzregionalne. Jego poziom (NTS III, NTS IV) zależał od dostępności danych.

Informacje dotyczące realizacji programów operacyjnych finansowanych ze środków zewnętrznych zostały pozyskane w większości z raportów instytucji zarządzających danym programem. Z uwagi na stosowany system monitorowania nie było możliwe przedstawienie informacji za rok 2007, a jedynie stan na koniec 2007 r. (dane generowane w układzie narastającym od początku obowiązywania programu). Wyjątkiem jest tutaj komponent regionalny Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, dla którego dane za rok 2007 pozyskane zostały ze sprawozdania sporządzonego przez Lubelski Urząd Wojewódzki.

W raporcie nie uwzględniono wpływu programów z nowej perspektywy finansowej na lata 2007-2013, gdyż czas podpisywania umów i realizacja projektów wykraczały poza ramy niniejszego raportu.

⁴ Wzór ankiety stanowi załącznik do Raportu

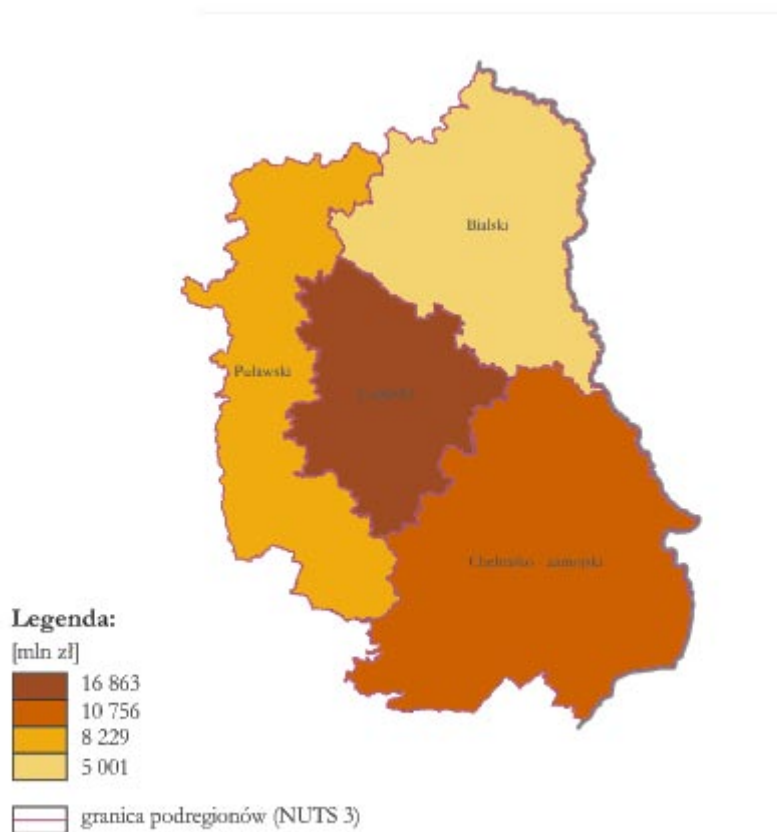
⁵ Za rok bazowy przyjęto rok poprzedzający okres obowiązywania Strategii - 2005.

Część I Wskaźniki realizacji priorytetów i celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Priorytet I Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy.

Wartość Produktu Krajowego Brutto (PKB) województwa lubelskiego w stosunku do roku 2005 wzrosła o 6,8% i wyniosła w roku 2006⁶ 40 849 mln zł. Dynamika wzrostu PKB **była wyższa niż w roku poprzednim**, choć ciągle niższa niż średnia w Polsce. Tym samym udział województwa w tworzeniu krajowego PKB spadł w stosunku do roku 2005 o 0,05% i wyniósł 3,85%, co dało Lubelszczyźnie 10 lokatę. Wskaźnik PKB per capita nadal kształtuje się na niskim poziomie (najniższym w kraju) – 18 779 zł.

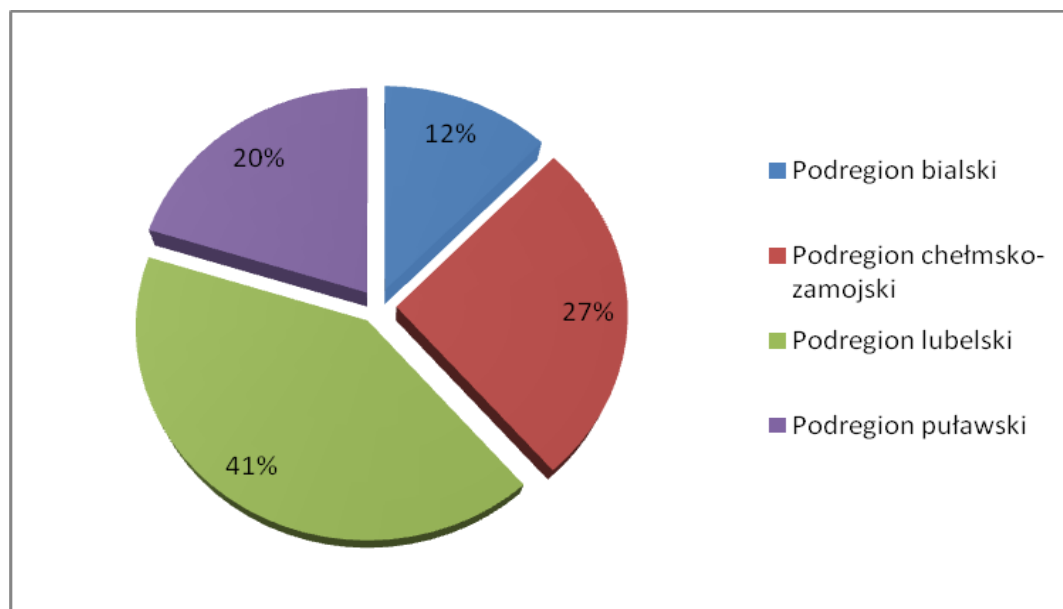
Rys. 1 Produkt Krajowy Brutto według podregionów w 2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS.

⁶ Najnowsze dane PKB oraz WDB dotyczą roku 2006

Wykres 1. Udział podregionów w wytwarzaniu PKB województwa w %

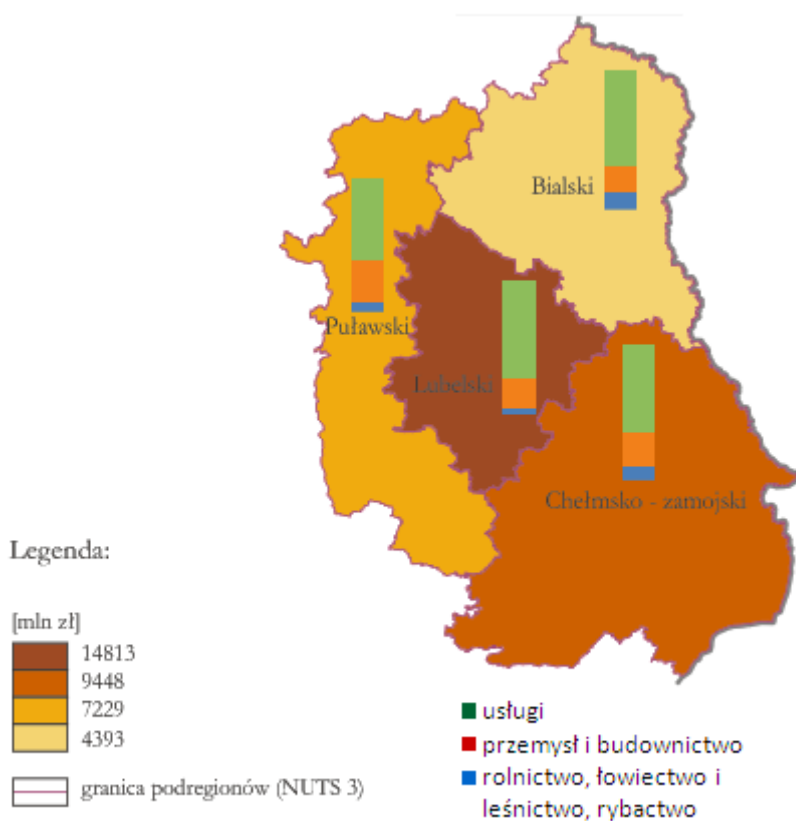

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS.

Najlepsza sytuacja miała miejsce w **podregionie lubelskim**, w którym wytwarzane było ponad 40% regionalnego PKB, a wartość tego wskaźnika przewyższała średnią dla województwa o 65%.

Struktura wytwarzania Wartości Dodanej Brutto (WDB) powoli dostosowuje się do struktury krajowej. W tworzeniu WDB spadł udział rolnictwa (o 0,38% w stosunku do roku 2005), wzrósł natomiast udział przemysłu i budownictwa (odpowiednio o 0,2% i 0,27%). Nieznacznie spadł również udział usług – o 0,07% i wyniósł 68,20% (w kraju spadek o 0,42% przy udziale 65,57%).

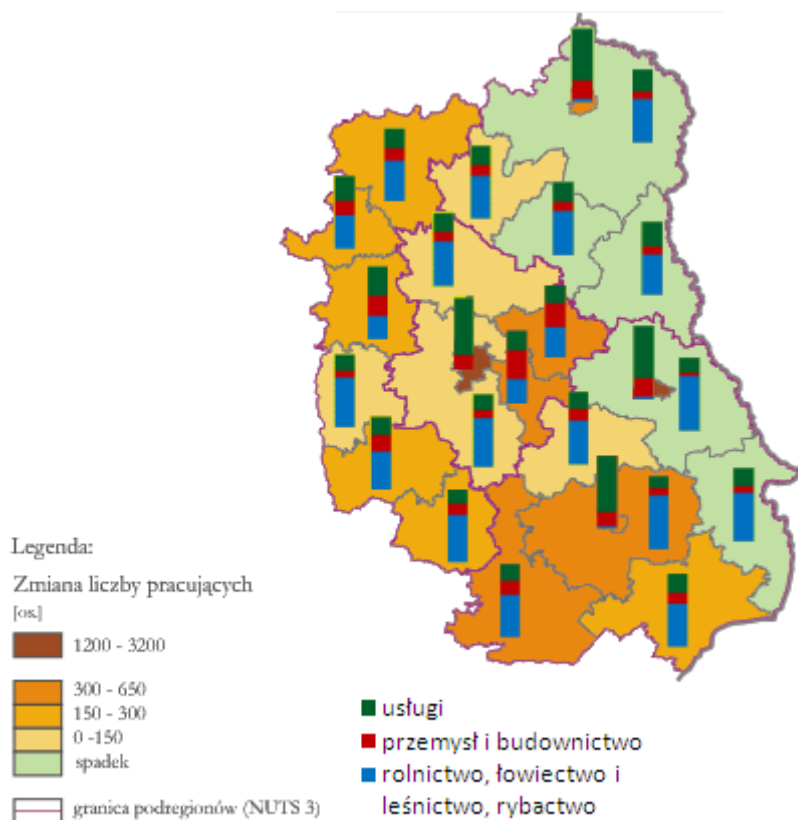
Rys. 2 Wartość dodana brutto według rodzaju działalności i podregionów w 2006 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Pozytywnie ocenić należy systematyczny **wzrost liczby pracujących** w województwie lubelskim, przy czym największą dynamiką charakteryzował się sektor budownictwa (wzrost w latach 2006-2007 o 13%). Wyraźnie widoczny jest spadek liczby pracujących w powiatach przygranicznych.

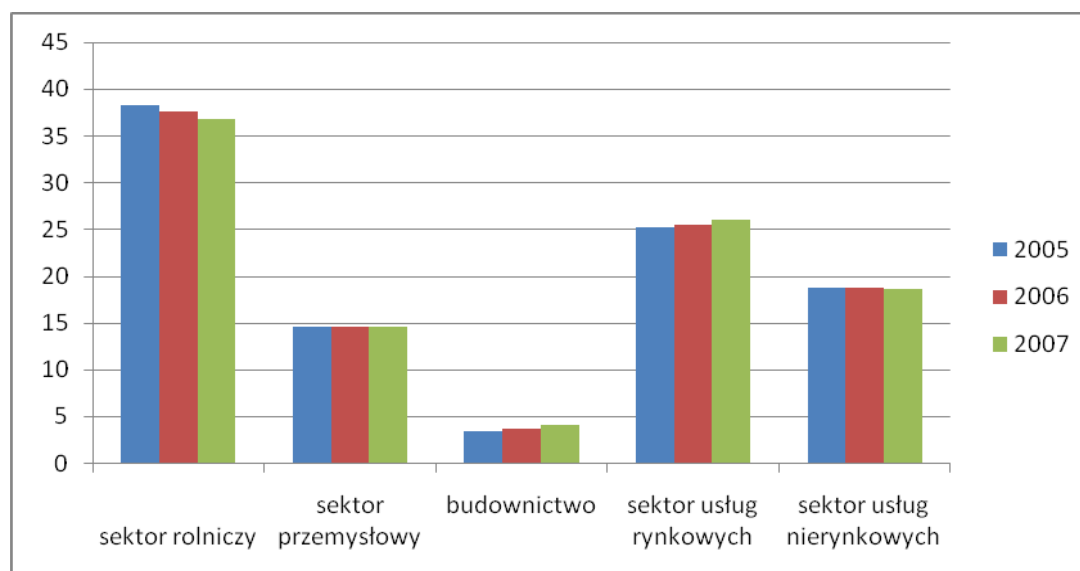
Rys. 3 Dynamika liczby pracujących w województwie lubelskim w latach 2006 - 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Wahania w **strukturze pracujących** były niewielkie. Spadał odsetek osób pracujących w rolnictwie, wzrastał natomiast udział sektora usług rynkowych i budownictwa. Jest to również charakterystyczne dla wskaźników krajowych. Dywersyfikacja struktury zatrudnienia na Lubelszczyźnie nadal postępuje wolno nie przyczynia się tym samym do dynamizowania rozwoju regionu.

Wykres 2 Zmiany struktury zatrudnienia w województwie lubelskim według rodzaju działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Systematycznie wzrastała **wydajność pracy** (wartość WDB przypadająca na 1 pracującego) i w 2006 r. wyniosła 48 008 zł (45 545 zł w 2005 r.) nie powodując jednak nadrobienia dystansu do średniej dla kraju, gdzie wzrost był wyższy (70 696 zł w 2006 r. przy 66 541 w roku 2005). W województwie lubelskim najwyższą wydajnością wynoszącą 87 162 zł/1 pracującego charakteryzował się sektor usług rynkowych, natomiast najwyższą dynamikę wzrostu wydajności zanotowano w przemyśle (wzrost o 7,4% w stosunku do roku 2005). Wciąż utrzymującym się negatywnym zjawiskiem jest niewykorzystany potencjał rolnictwa, które wytwarzało niecałe 7% WDB i charakteryzowało się niską wydajnością - 8 922 zł na 1 pracującego (minimalny wzrost o 0,5%). Jest to jednocześnie sektor, w którym odnotowano wzrost liczby pracujących.

Zwiększyła się również towarowość produkcji rolniczej, choć w odniesieniu do areалу użytków rolnych produkcja końcowa spadła o 0,4%⁷. Jednocześnie odwróciła się tendencja jeśli chodzi o wielkość powierzchni użytków rolnych i po spadku w roku 2006 z 6 ha na 5,3 ha nastąpił ponowny wzrost do wartości 5,4 ha.

Pozytywnym trendem był **wzrost nakładów inwestycyjnych** ponoszonych w województwie, w tym nakładów na B+R wynoszący 36% (w kraju wzrost o 13%). Pod tym względem ciągle jednak województwo lubelskie nie osiągało średnich wartości dla kraju⁸. Zatrudnienie w tzw. „wiedzołłonnych” sektorach produkcji i usług utrzymywało się w województwie na stałym poziomie (niespełna 23%). Warto zauważyć iż dwukrotnie wzrosła liczba udzielonych patentów na wynalazki.

W 2007 r. liczba **podmiotów przypadających na 10 tys. ludności zwiększyła się o 1%**.

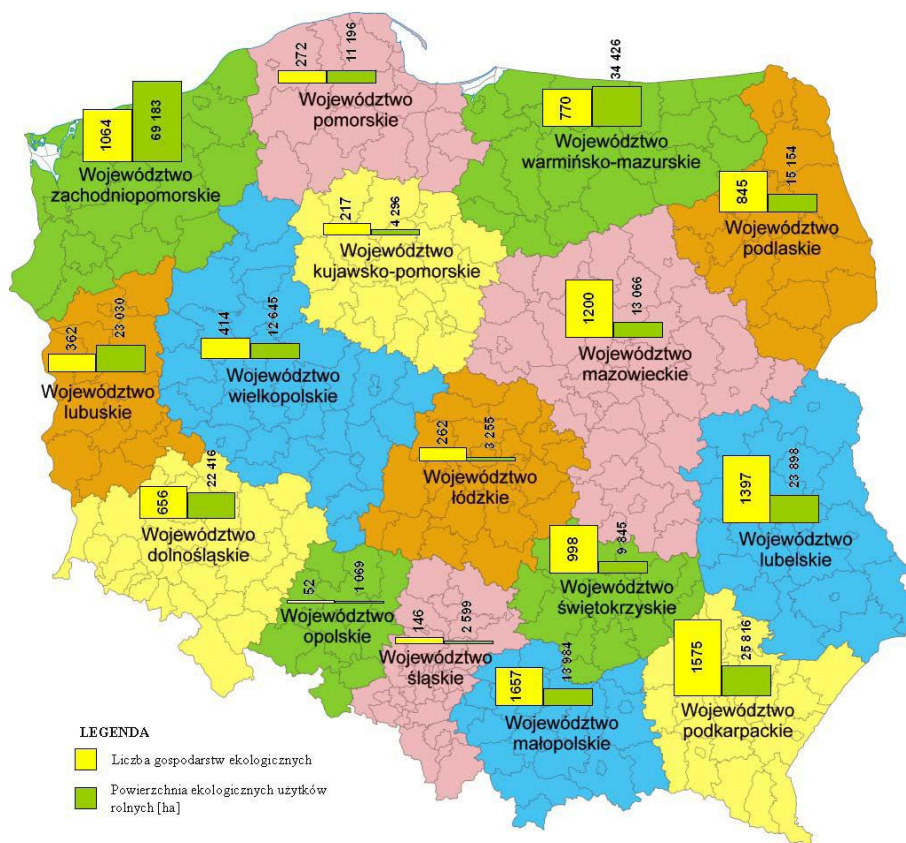
⁷ Dane dotyczące produkcji rolniczej podane są dla lat 2005-2006

⁸ Nakłady na B+R na 1 mieszkańca w województwie lubelskim wyniosły w 2007r. 113,6 zł, a w Polsce średnio 175,1 zł.

Podobny wzrost zanotowano dla całego kraju, toteż nadal nasycenie jednostkami gospodarczymi na terenie województwa pozostaje jednym z najniższych wśród wszystkich regionów. Obserwując sektor MŚP można zauważyć, iż zwiększył on swój udział w zatrudnieniu oraz produkcji sprzedanej przemysłu.

Pojawiły się pewne przejawy specjalizacji w sektorze rolniczym w dziedzinie rolnictwa ekologicznego, na co wskazuje systematyczny wzrost liczby gospodarstw ekologicznie kontrolowanych - o 30% w stosunku do roku 2006 i aż 80% względem roku 2005 (3 miejsce w kraju). Ponadto wzrosła liczba zarejestrowanych produktów regionalnych i tradycyjnych odpowiednio o 28% i 113%.

Rys. 4. Liczba gospodarstw i powierzchni ekologicznych w Polsce w 2007 r.

Źródło: Stan i tendencje rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce (Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych)

Tab. 1 Wskaźniki realizacji Priorytetu I

<i>Wskaźnik</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>
PKB/cap w tys. zł (wg PPS)	17,6	18,8	b.d.
Dynamika PKB (rok poprzedni=100)	104,6	106,8	b.d.
Nakłady inwestycyjne/PKB	11,32%	12,85%	b.d.
Udział zatrudnionych w tzw. wiedzochłonnych ⁹ sektorach produkcji i usług	22,88	22,77	22,83
WDB na 1 pracującego (wydajność pracy)			
ogółem	45545	48008	b.d.
w tym:			
rolnictwo	8876	8922	b.d.
przemysł	59469	63899	b.d.
budownictwo	72801	77581	b.d.
usługi rynkowe	83540	87162	b.d.
usługi nierynkowe	51136	53817	b.d.
Udział energii z odnawialnych źródeł w produkcji ogółem	0,46%	0,58%	0,41%
Udział mocy zainstalowanej w elektrowniach wodnych i niekonwencjonalnych w stosunku do mocy ogółem	0,46%	0,35%	0,41%
Przeciętna powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego (w ha)	6	5,3	5,42
w tym gospodarstwa indywidualnego	5,8	5,1	5,22
Ilość grup producenckich	10	12	10
Końcowa produkcja rolnicza na 1 ha użytków rolnych (ceny stale)	2 564	2 554	2 678
Udział towarowej produkcji rolniczej w końcowej produkcji rolniczej	84,36	94,5	82,4
Liczba gospodarstw ekologicznie kontrolowanych	773	1073	1397
Ilość zarejestrowanych produktów regionalnych i tradycyjnych	15	25	32
Liczba gospodarstw agroturystycznych	387	420	408
Udział gospodarstw agroturystycznych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych	0,14%	0,15%	0,14%
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności,	683,7	693	699,4
w tym:			
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3,82	4,06	4,32
MŚP	682,96	692,28	698,7

⁹ Za Eurostat – sektory produkcji i usług wysokiej i średnio wysokiej techniki w tym usług bankowych i ubezpieczeniowych

Udział aktywnych firm	49,90%	49,70%	b.d.
Udział MŚP w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące)	45,70%	47,40%	57,50%
Nakłady na B+R (tys zł)			
nakłady ogółem	192 341,10	187 558,90	250 578,90
na jednego badacza	31,8	30,7	41,7
Udzielone patenty na wynalazki na 1 mln ludności	24,56	17,94	36,46
Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca w zł	1 992	2 261	2 799
w tym w sektorze prywatnym na 1 mieszkańca	1 108	1 209	1 589
Pracujący (stan w dniu 31.XII)			
ogółem	729 555	741 423	758 017
rok poprzedni = 100	100,6	101,6	102,2
w tym w sektorze prywatnym:			
ogółem	539740	551244	569 950
rok poprzedni = 100	101,3	102,1	103,4
Struktura pracujących wg sektorów ekonomicznych			
sektor rolniczy	278618	278919	279 166
województwo = 100	38,2	37,6	36,8
rok poprzedni = 100	100	100,1	100,1
sektor przemysłowy	106179	107225	109 666
województwo = 100	14,6	14,5	14,5
rok poprzedni = 100	98,3	101	102,3
budownictwo	24522	27538	31 212
województwo = 100	3,4	3,7	4,1
rok poprzedni = 100	104,3	112,3	113,3
sektor usług rynkowych	183574	189349	197 356
województwo = 100	25,2	25,5	26
rok poprzedni = 100	102,5	103,1	104,2
sektor usług nierynkowych	136662	138392	140 617
województwo = 100	18,7	18,7	18,6
rok poprzedni = 100	100,8	101,3	101,6
Pracujący w sektorze MŚP			
na 10 tys. ludności	1138,43	1150,49	1255,98
rok poprzedni = 100	103,98	101,06	109,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS i Eurostat

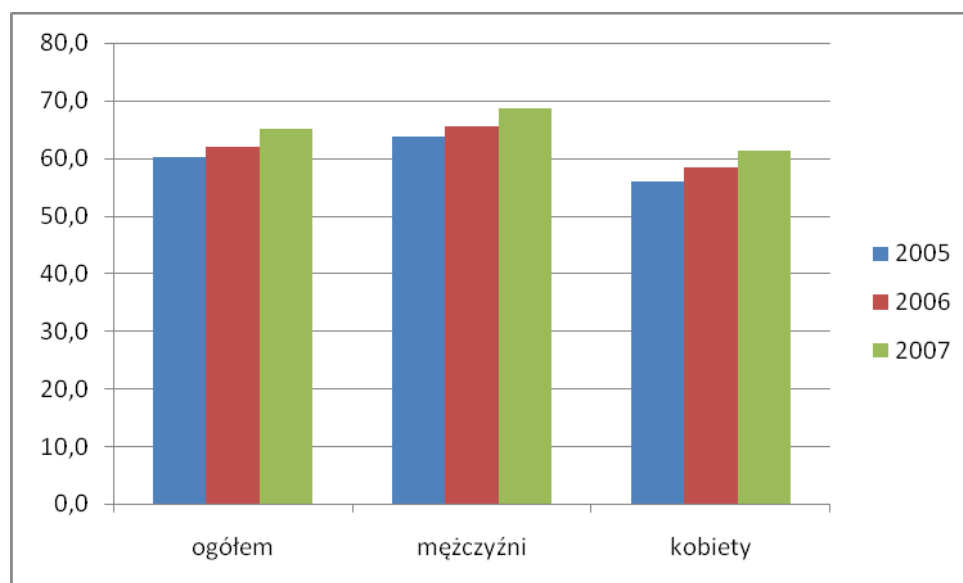
Priorytet II Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy.

Struktura wiekowa ludności w województwie lubelskim, jak i w całym kraju, od lat charakteryzuje się wzrostem odsetka osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (starzenie się społeczeństwa). Nie inaczej przedstawiają się dane za rok 2007, w którym osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 62,6% ogółu ludności (62,3 % w roku 2006), a w wieku poprodukcyjnym 16,9% (16,3% w roku 2006). Nieznacznie poprawiły się wskaźniki przyrostu rzeczywistego na 1 tys. mieszkańców (z -3,52 w 2006 r. do -3,3 w roku 2007) oraz salda migracji na 1 tys. ludności (odpowiednio z -3,2 do -2,6).

Z pewnością **za pozytywne** należy ocenić zmiany zachodzące na regionalnym rynku pracy. **Większość wskaźników odnoszących się do poziomu bezrobocia zanotowała w roku 2007 znaczące spadki.** Stopa bezrobocia rejestrowanego spadała do 13% z 15,5% w roku 2006 i 17% w 2005 podobnie jak stopa bezrobocia według BAEL (9,48% w roku 2007 wobec 12,4% i 13,7 w latach poprzednich). Niezwykle niepokojącym zjawiskiem był zwiększający się udział absolwentów studiów wyższych w liczbie bezrobotnych oraz zwiększające się bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych.

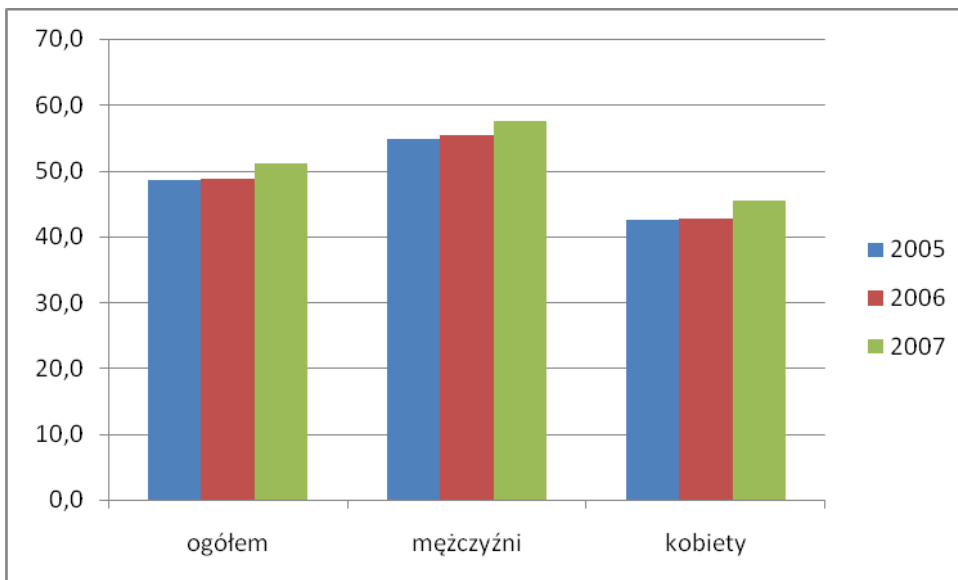
Poprawiły się także wskaźniki aktywności zawodowej społeczeństwa. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (15-64 lata) wyniósł 65,1% w roku 2007 (dla porównania w 2006 – 62%, a w 2005 – 60,1%). Jest to wskaźnik wyższy niż średnio w Polsce, należy jednak pamiętać, że wynika to głównie z wysokiej liczby pracujących w rolnictwie.

Wykres 3 Wskaźnik zatrudnienia w wieku produkcyjnym wg płci

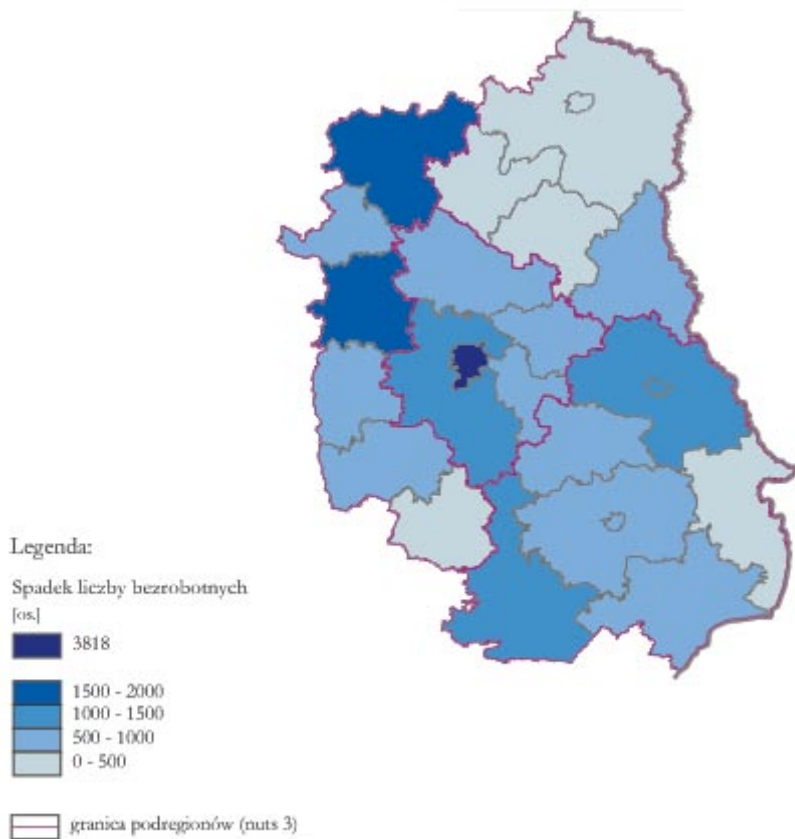
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Wykres 4 Wskaźnik zatrudnienia wg płci ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

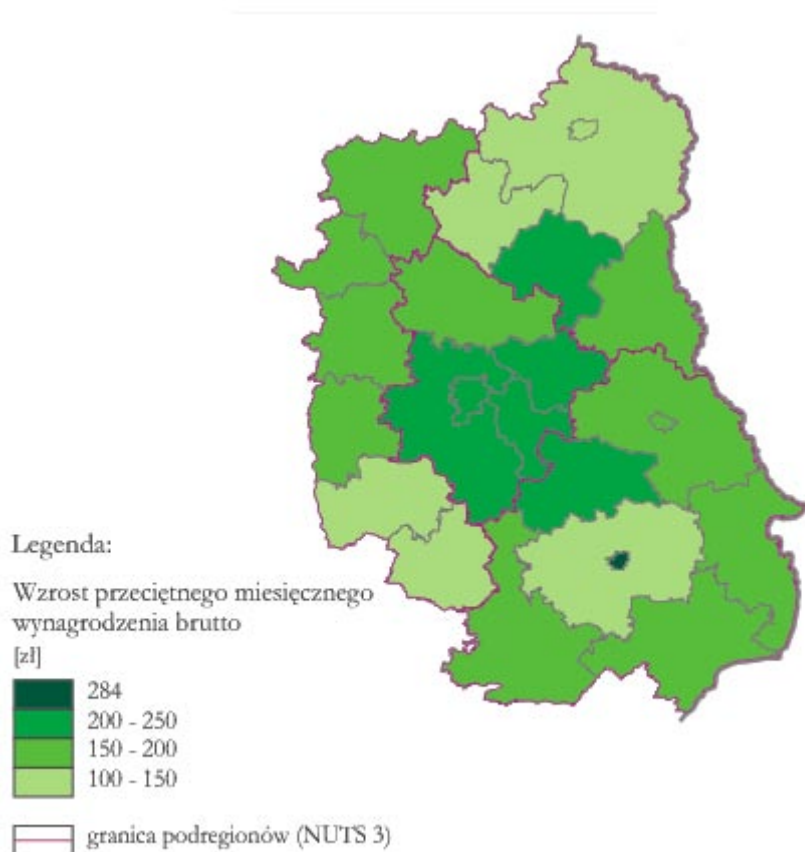
Rys. 5 Dynamika liczby bezrobotnych w województwie lubelskim w latach 2006 - 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Wraz ze spadkiem stopy bezrobocia **poprawiła się sytuacja materialna mieszkańców regionu**. Zmniejszył się odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, a przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wzrosło w stosunku do roku 2006 średnio o 196 zł przyjmując wartość 2 486,22 zł. Jest to wartość o prawie **380 zł niższa** od średniego wynagrodzenie w kraju w 2007r. Poprawiająca się sytuacja materialna pozwoliła na dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego, mierzonego m. in. wskaźnikiem udziału gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu. W województwie lubelskim wartość tego wskaźnika wyniosła w 2007 roku 28,1% (16,4% w roku 2005), nadal jednak plasuje to region na 15 miejscu w kraju gdzie średnia wynosi 36,6%.

Rys. 6 Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w województwie lubelskim w latach 2006 – 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Rok 2007 był kolejnym z rzędu, w którym jednostki samorządu terytorialnego podniosły poziom wydatków na ochronę zdrowia, oświatę i kulturę. W przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa od roku 2005 wydatki na powyższe dziedziny wzrosły odpowiednio o: 9,7 zł, 128,4 zł i 31,7 zł/os. Wzrosła także liczba osób uczestniczących w kulturze (za wyjątkiem wskaźnika dotyczącego czytelnictwa) na co z pewnością miała wpływ korzystna sytuacja w gospodarce.

Od lat w województwie lubelskim następuje **poprawa bezpieczeństwa publicznego**. W roku 2007 zanotowano aż o 6107 przestępstw mniej w stosunku do roku 2006 (10136 mniej niż w 2005), nieznacznie przy tym wzrosła wykrywalność przestępstw i wyniosła 68,9%. Niestety o ponad 200 wzrosła liczba wypadków drogowych.

Tabela 2 Wskaźniki realizacji Priorytetu II

Wskaźnik	2005	2006	2007
Wskaźnik zatrudnienia (l. zatrudnionych w wieku 15-64 do ogółem) w %	60,1	62	65,1
Wskaźnik zatrudnienia osób starszych (55-64) w %	31,6	30,7	32,9
Struktura wiekowa ludności			
przedprodukcyjny	369 239	356 853	443 768
jako % ludności	21,6	21,0	20,5
produkcyjny	1 450 282	1 452 742	1 356 474
jako % ludności	61,9	62,3	62,6
poprodukcyjny	360 090	363 171	365 971
jako % ludności	16,5	16,7	16,9
Wskaźnik obciążenia demograficznego (w %)	61,60	60,60	59,70
Przyrost rzeczywisty na 1000 ludności	-3,05	-3,52	-3,3
w tym na wsi	-2,49	-2,71	-2,32
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	-2,25	-3,02	-2,6
w tym na wsi	-0,19	-0,87	-0,21
Przeciętne dalsze trwanie życia	74,9	75,25	75,2
mężczyźni	69,9	70,3	70,2
kobiety	79,9	80,2	80,2
Dzietność kobiet	1,329	1,33	1,343
Liczba studiujących na 10 tys. mieszkańców	496,28	489,94	491,21
Stopa bezrobocia			
według BAEL	13,7	12,4	9,48
w tym kobiety	14,4	13	9,45
Stopa bezrobocia rejestrowanego	17	15,5	13
Długotrwale bezrobotni (w % ogółu bezrobotnych)	51,5	52,4	48,8
w tym kobiety	54,6	55,5	58,1
Bezrobotni w wieku do 25 lat (w % ogółu bezrobotnych)	26,7	25,4	23,58
w tym kobiety	13,6	13,6	13,3
Bezrobocie wśród niepełnosprawnych	1,9	2,1	2,4
Bezrobotni absolwenci studiów wyższych (% ogółu bezrobotnych)	8,1	8,8	8,98
Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności	1 436,6	1 431	1 360,5
Odsetek dochodów ludności ze źródeł socjalnych	37	37	b.d
Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (ceny bieżące) na 1 mieszkańca			

- dochody pierwotne brutto	672,37 zł	725,1 zł	791,61 zł
- dochody do dyspozycji brutto	637,8 zł	684,76 zł	751,08 zł
Gospodarstwa domowe wyposażone w komputer osobisty z dostępem do Internetu w % ogółu gospodarstw domowych	16,4	19,4	28,1
Uczestnictwo w kulturze (czytelnictwo, liczba odwiedzających muzea, widzowie w kinach, filharmoniach, teatrach, operach)	2 205 258	2 357 398	2 536 759
Wydatki budżetów JST (województwa, powiatów, gmin) na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca – wydatki na kapitał ludzki	932,33 zł/os	977,08 zł/os	1 060,80 zł/os
Wydatki budżetów JST (województwa, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	66,14 zł/os	83,19 zł/os	97,88 zł/os
Wydatki na ochronę zdrowia (tys zł)	59,17 zł/os	57,37 zł/os	68,87 zł/os
Liczba przestępstw	61 358	57 329	51 222
Liczba wypadków drogowych	2 446	2 211	2 419
Frekwencja wyborcza	41%	43%	50%

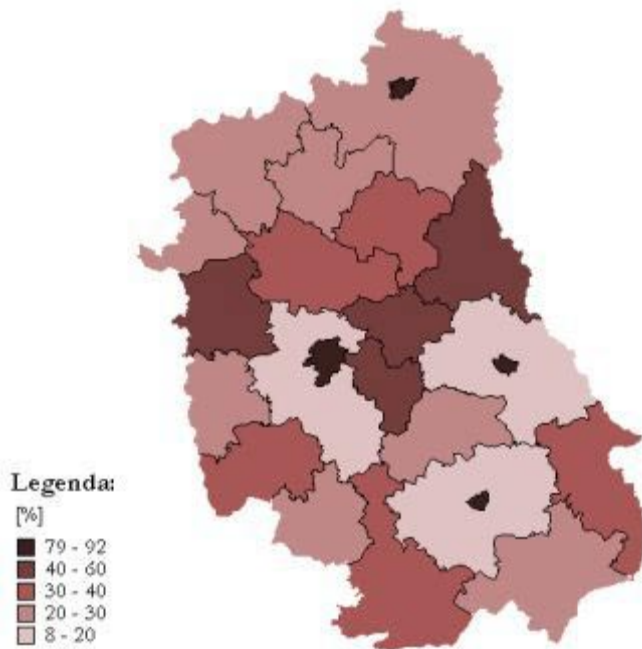
Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Priorytet III Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego.

Pozytywne zmiany dotyczące czynników decydujących o atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu, takich jak dostępność komunikacyjna, stan środowiska czy rozwój ośrodków miejskich, są procesem powolnym i stosunkowo trudno mierzalnym.

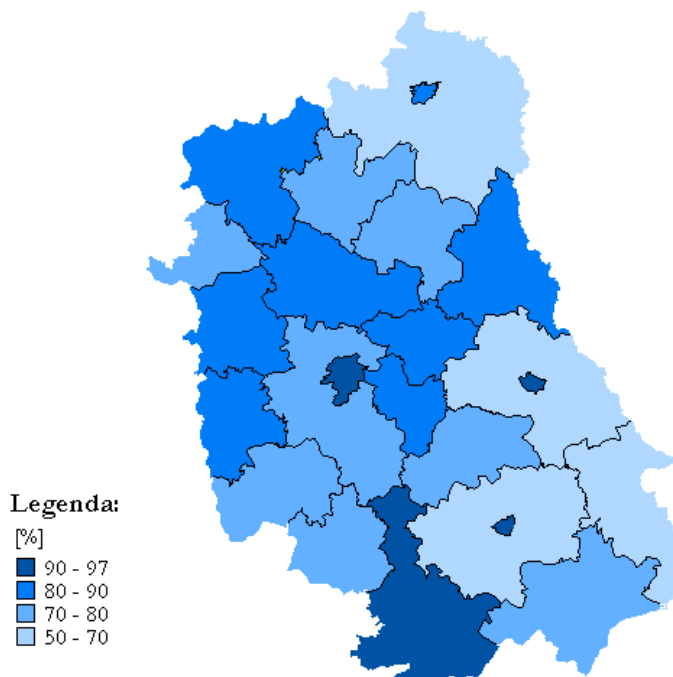
W 2007 roku poprawiły się wskaźniki dotyczące infrastruktury wodnej i ściekowej. W stosunku do roku 2006 odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej wzrósł o 0,63%, odsetek korzystających z kanalizacji o 2%, a odsetek ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków o 1,33%. Tym samym zmniejszyła się dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania a skanalizowania. Należy przy tym zauważyć, że dynamika w/w wskaźników na obszarach wiejskich jest dwuipółkrotnie wyższa, co oznacza nadrabianie zaległości w stosunku do miast. W porównaniu do średnich wskaźników dla Polski (korzystający z sieci wodociągowej - 86,6%, kanalizacyjnej – 60,3%, gazowej – 51,7%, przy odpowiednio dla województwa lubelskiego – 79,5%, 45,9% i 38,1%) widać, że w tym zakresie nadal pozostaje wiele do zrobienia. Podejmowane działania w zakresie oczyszczania ścieków nie zahamowały niestety degradacji wód powierzchniowych. W stosunku do roku 2006 spadł udział wód w III (z 16,7% do 7,2%) oraz V (z 23,9% do 16,5%) klasie czystości, a wzrósł w IV klasie (z 59,4% do 76,3%). Wód w I i II klasie czystości nie zanotowano.

Rys. 7 Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w % ludności ogółem w 2007 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Rys. 8 Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w % ludności ogółem w 2007 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

W roku 2007 nastąpiła **niewielka poprawa dostępności komunikacyjnej**, głównie za sprawą inwestycji na drogach lokalnych. Wyraźnie wzrosła długość dróg publicznych o twardej nawierzchni

na 1000 km² i w roku 2007 wyniosła 737 km, co stanowi wzrost o 10 km w stosunku do 2006 r. Niestety udział dróg dwujezdniowych (ekspresowych i autostrad) oraz wskaźniki dotyczące sieci kolejowej od 2005 r. pozostają bez zmian. Niepokojący jest wzrost wskaźników związanych z wypadkami na drogach: w stosunku do roku 2006 zanotowano o 208 więcej wypadków¹⁰, zwiększyła się również liczba ofiar śmiertelnych na 1000 ludności.

Ważną z punktu widzenia przyjętych celów Strategii jest **zmiana dotycząca użytkowania ziemi w województwie** charakteryzująca się spadkiem udziału nieużytków do 14,45% w roku 2007 (18,29% w 2006 r.) przy jednoczesnym wzroście udziału lasów i gruntów leśnych oraz użytków rolnych. Wskaźnik terenów zielonych na obszarach wiejskich utrzymał się na niezmiennym poziomie 2 ha na 1000 mieszkańców wsi.

Biorąc pod uwagę **systematyczny przyrost liczby turystów odwiedzających region** oraz liczbę udzielonych noclegów, wzrastała atrakcyjność turystyczna województwa lubelskiego. W 2007 roku udzielono o ponad 123,6 tys. więcej noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania niż w roku poprzednim, w tym samym okresie o ponad 51,3 tys. wzrosła liczba turystów (w tym prawie 4 tys. stanowili turyści zagraniczni). Niestety brak zauważalnych zmian jeśli chodzi o rozwój bazy noclegowej.

Niski w stosunku do średniego w kraju wskaźnik urbanizacji jest nadal pogłębiany przez odpływ ludności z miast.

Tabela 3 Wskaźniki realizacji Priorytetu III

<i>Wskaźnik</i>	<i>2005</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>
Udział dróg dwujezdniowych w ogólnej długości dróg twardych województwa (ekspresowe i autostrady)	0,023	0,023	0,023
Drogi publiczne o twardej nawierzchni			
- na 1 tys. km ²	723	727	737
- na 10 tys. ludności	83,3	84,1	85,5
Ruch graniczny (liczba osób i pojazdów przekraczających przejścia)			
liczba osób	10 953 738	12 022 616	12 201 062
liczba pojazdów	4 575 392	5 016 180	5 006 807
Długość granicy przypadająca na 1 przejście	39,4	39,4	39,4
Ilość wypadków na drogach krajowych i wojewódzkich	2446	2211	2419
Udział wypadków śmiertelnych w ogólnej liczbie wypadków	13,2	15,4	14,51
Ofiary śmiertelne wypadków drogowych			
- na 1 tys. ludności	148	157	160
- udział w liczbie ofiar wypadków ogółem	9,2	11	10,3
Wskaźnik lesistości	22,4	22,5	22,6

¹⁰ Dane dotyczą wypadków na drogach krajowych i wojewódzkich

Struktura użytkowania ziemi			
użytki rolne	59,6	58,94	62,66
lasy i grunty leśne	22,6	22,77	22,89
pozostałe grunty i nieużytki	17,8	18,29	14,45
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej	22,8	22,7	22,7
Ścieki komunalne i przemysłowe oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia	97,61	97,66	97,0
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w % ludności ogółem	78,1	79	79,5
- w tym na wsi	65,2	65,9	67,3
Ludność korzystająca z kanalizacji w % ludności ogółem	45	45	45,9
- w tym na wsi	10	11	11,5
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków w % ogólnej liczby ludności	50,98	51,93	52,62
- w tym na wsi	13,56	15,09	15,78
Udział długości sieci kanalizacyjnej w długości sieci wodociągowej	19,3%	20,4%	21%
Liczba turystów	543 686	564 472	615 781
- w tym zagranicznych	92042	99702	97468
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania na 10 tys. mieszkańców	89,4	87,5	87,6
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	1 238 665	1 286 645	1 410 282
- w tym turystom zagranicznym	147110	154 630	158 604
Nakłady inwestycyjne na ochronę wód i gospodarkę ściekową na 1 mieszkańca	82,33 zł/os	83,73 zł/os	73,05 zł/os
Udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych [%]	3,5	4	4,4
Udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów (z wyłączeniem komunalnych) wytworzonych	94,3	85,9	88
Odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca	155	168	173
Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków	3823	3705	3711
Liczba instytucji i placówek kultury	1494	1486	b.d.
Wskaźnik urbanizacji (% ludności mieszkającej w miastach)	46,65%	46,62%	46,56%
Gęstość zaludnienia w miastach (os/km ²)	1054	1056	1047
Wskaźnik powierzchni terenów zielonych na 1000 mieszkańców wsi	2,1	2	2
Udział miejsc noclegowych na terenach wiejskich w bazie noclegowej województwa	16,3	16,8	17,6
Powierzchnia pod wodą (mała retencja) [przyrost ha]	154	30	b.d.
Klasa czystości wód ¹¹			
I	-	0	0
II	-	0	0

¹¹ W związku ze zmianą metodologii klasyfikowania wód (do 2006 r. wyróżniano klasy I, II, NON, po 2006 r. I, II, III, IV i V) niemożliwe jest porównanie danego wskaźnika

III	-	16,70%	7,20%
IV	-	59,40%	76,30%
V	-	23,90%	16,50%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Priorytet IV Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

Rozwój kontaktów międzynarodowych województwa jest jednym z elementów zwiększania konkurencyjności przestrzeni regionu i budowania jego spójności terytorialnej w układzie krajowymi i europejskim. Wpływa na transfer wiedzy, dobrych praktyk oraz rozszerza możliwości uzyskania dodatkowych środków pomocowych.

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że w 2007r. istniały **182 umowy partnerskie pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego z województwa lubelskiego a partnerami zagranicznymi**, realizowane były ponadto (przez JST wspólnie z partnerami zagranicznymi) 64 projekty.

W stosunku do roku 2006 o **ponad 230 wzrosła liczba organizacji pozarządowych** w regionie, w tym samym okresie zwiększyła się również liczba podmiotów o statusie organizacji pożytku publicznego (o 28). Lubelszczyzna jest również regionem atrakcyjnym dla ludzi zdobywających wiedzę, o czym świadczy rosnąca liczba studentów zagranicznych.

Jak wynika z badań poprawa jakości funkcjonowania nie jest priorytetem dla jednostek publicznych (liczba punktów obsługi inwestora oraz certyfikatów ISO utrzymuje się na zbliżonym poziomie do roku poprzedniego), jednak ze względu na jakościowy a nie ilościowy charakter parametru należy przyjąć, że postęp w tej dziedzinie był coraz większy.

Tabela 4 Wskaźniki realizacji priorytetu IV

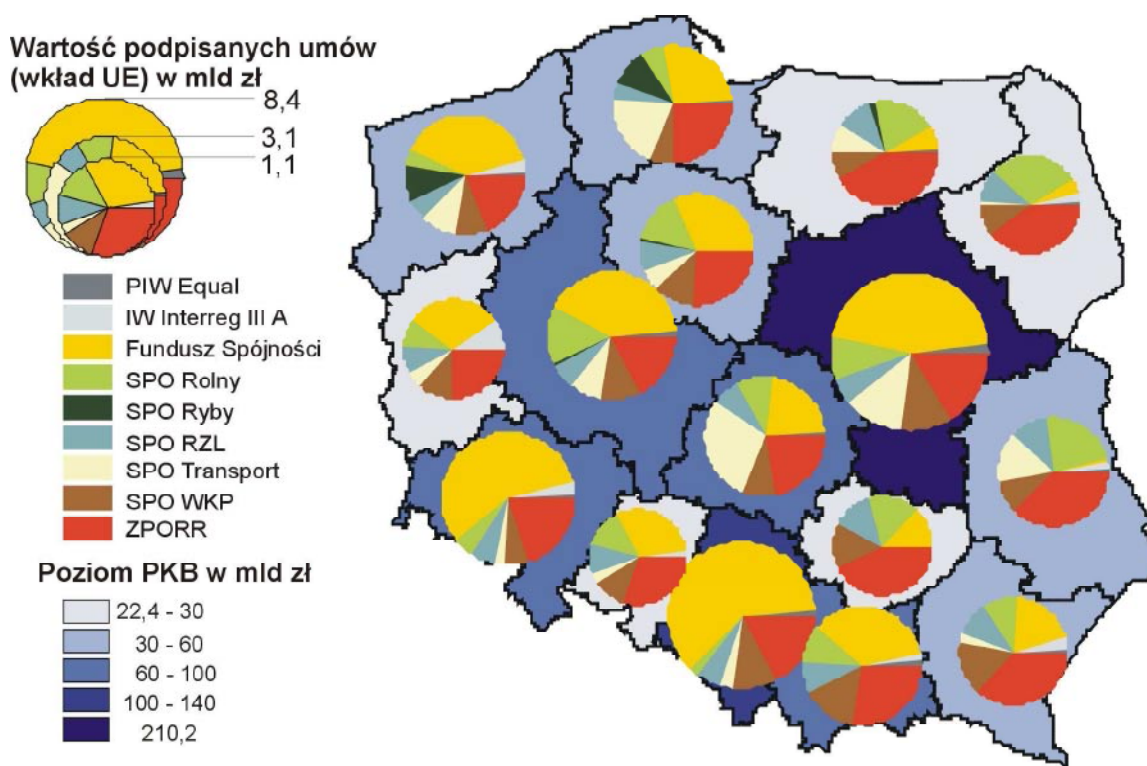
Wskaźnik	2005	2006	2007
Liczba umów partnerskich z zagranicznymi instytucjami na poziomie regionalnym, JST oraz NGO (porozumienia, listy intencyjne)	b.d	233	182
Liczba projektów instytucji międzynarodowych realizowanych na terenie województwa lubelskiego	b.d	39	64
Jakość obsługi w urzędach, w tym jakość usług elektronicznych, ilość certyfikatów ISO	b.d	10	6
Liczba organizacji pozarządowych w tym podmiotów o statusie organizacji pożytku publicznego	4497	4706	4947
	b.d.	278	306
Liczba punktów (centrów) obsługi inwestora w regionie	b.d	25	22
Liczba studentów zagranicznych studiujących w regionie	837	882	1010
Poziom wykorzystania środków zewnętrznych (absorpcja funduszy strukturalnych) w zł	1 077 151 953	2 040 758 086	2 097 715 511

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS oraz badania ankietowego

Część II Podsumowanie wyników realizacji programów realizujących ustalenia Strategii

Łączna kwota uzyskana przez województwo lubelskie w ramach programów operacyjnych, inicjatyw wspólnotowych oraz Funduszu Spójności do końca 2007 roku wyniosła ponad 2,1 mld zł dofinansowania 8401 projektów. Stanowi to 10,4% projektów i ponad 4,3% dofinansowania w skali kraju. Wartość wsparcia w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa wyniosła 959,2 zł (dla kraju 1279 zł/os).

Rys. 9 Struktura udzielonego wsparcia wspólnotowego wg programów operacyjnych, inicjatyw wspólnotowych oraz Funduszu Spójności w układzie regionalnym (stan na koniec 2007 r.).

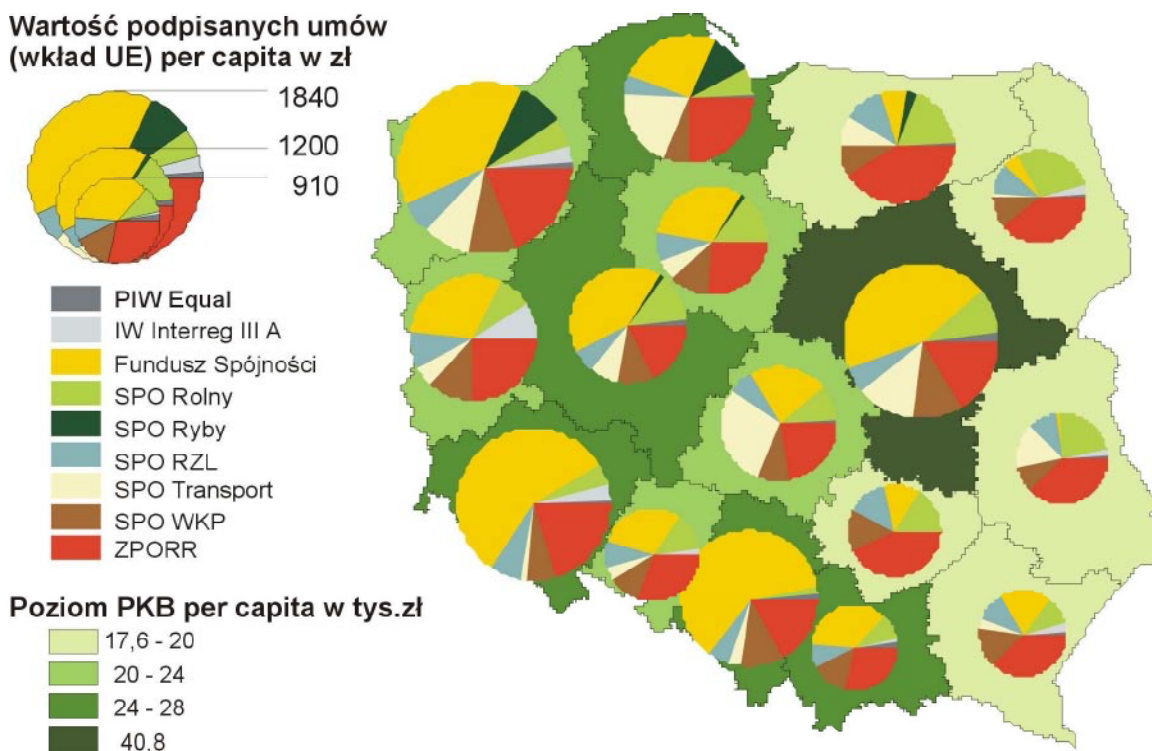

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

Łączna wartość umów w poszczególnych województwach jest silnie skorelowana z poziomem regionalnego PKB, co ilustruje powyższa mapa. Największymi zdolnościami absorpcyjnymi charakteryzowały się najzamożniejsze regiony, tj. mazowieckie i śląskie. Natomiast projekty o najniższej łącznej wartości wsparcia ze środków unijnych wdrażane były w regionach o najniższym poziomie PKB, czyli w województwach: opolskim, podlaskim, świętokrzyskim i lubuskim. Największa liczba realizowanych projektów miała miejsce – obok województw mazowieckiego i wielkopolskiego – w województwie lubelskim, co jednocześnie związane było ze stosunkowo niską średnią wartością projektów. Najmniejszą liczbę umów, a jednocześnie na niską wartość dofinansowania, zawarto w

najmniejszych i najsłabiej zaludnionych województwach, tj. lubuskim i opolskim. W przypadku wskaźników per capita również występował dodatni związek pomiędzy wartością umów i poziomem regionalnego PKB. Najwyższa wartość unijnego wsparcia przypadła na mieszkańca województwa zachodniopomorskiego oraz mazowieckiego (odpowiednio ok. 1 840 i 1 630 zł), co wynikało przede wszystkim ze znaczących wartości umów podpisanych w ramach Funduszu Spójności, SPO *Transport* oraz SPO WKP w tych regionach. Umowy na najniższą łączną wartość per capita podpisano natomiast w najmniej zamożnych województwach: podkarpackim, lubelskim, świętokrzyskim i podlaskim, a także w małopolskim i opolskim (poniżej 1 000 zł).¹²

Rys. 10 Struktura udzielonego wsparcia wspólnotowego per capita wg programów operacyjnych, inicjatyw wspólnotowych oraz Funduszu Spójności w układzie regionalnym (stan na koniec 2007 r.)

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

¹² Sprawozdanie z realizacji w 2007r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

Kontrakt Wojewódzki

Obecna konstrukcja Kontraktu Wojewódzkiego na lata 2007-2008 sprawia, że wpływ jego realizacji na sytuację społeczno-gospodarczą regionu w krótkim okresie czasu jest niewielki. Finansowane inwestycje poprawiają jednak atrakcyjność województwa w dłuższym horyzoncie czasowym. W 2007r. kwota ponad 70 mln zł przeznaczona została na dokończenie realizacji tzw. inwestycji wieloletnich (Budowa Szpitala Rejonowego w Łęcznej oraz Budowa Szpitala Wojewódzkiego w Chełmie) oraz rozbudowę lotniska regionalnego w Świdniku.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego – komponent regionalny dla województwa lubelskiego

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego był jednym z siedmiu programów operacyjnych, które służyły do realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty (NPR/PWW) na lata 2004-2006. Program ten rozwijał cele NPR, określając priorytety, kierunki i wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Do końca 2007 r. realizowano 74 projekty z zakresu transportu, 3 projekty z zakresu transportu publicznego, 13 projektów z zakresu środowiska, 10 projektów z zakresu kultury i turystyki, 8 projektów z zakresu infrastruktury edukacyjnej, 56 projektów z dziedziny technologii informacyjnych oraz 23 projekty z zakresu infrastruktury ochrony zdrowia. W wyniku realizacji projektów od początku realizacji Priorytetu I wybudowano i zmodernizowano 184,47 km dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz oczyszczono 70,6 hm³ ścieków.

W ramach Priorytetu III do końca 2007 r. realizowano 57 projektów z zakresu transportu, 44 projekty z zakresu środowiska, 12 projektów z zakresu infrastruktury edukacyjnej, 4 projekty z zakresu kultury i turystyki, 219 projektów z zakresu mikroprzedsiębiorstw oraz 16 projektów z zakresu modernizacji terenu. W wyniku realizacji powyższych projektów długość dróg wzrosła do wartości 115,29 km, ilość oczyszczonych ścieków zwiększyła się do 21,43 hm³.¹³

W 2007r. w województwie lubelskim podpisano 48 umów na projekty, dla których łączna kwota dofinansowania wyniosła 68 638 889 zł. Był to kolejny rok, w którym kumulowały się realizacje projektów zatwierdzonych do dofinansowania w latach poprzednich. Największą wartość dofinansowania skierowano do projektów realizowanych w działaniach: 1.4 Rozwój turystyki i kultury (17 025 644 zł), 1.1 Infrastruktura drogowa (12 757 702 zł) oraz 3.1 Obszary wiejskie (11 798 976 zł).

¹³ **Sprawozdanie roczne z realizacji ZPORR w województwie lubelskim**

Tabela 5 Realizacja projektów w ramach ZPORR – komponent regionalny dla województwa lubelskiego (od początku realizacji – stan na koniec 2007r.)

Działanie	Liczba projektów	Wartość projektów	Wartość dofinansowania
Priorytet 1	187	681 741 840,30	471 316 801,34
Działanie 1.1	77	304 282 035,30	217 951 741,65
Działanie 1.2	13	118 246 407,59	79 744 557,10
Działanie 1.3	31	121 958 601,84	76 926 720,28
Działanie 1.4	10	99 693 418,77	70 599 440,20
Działanie 1.5	56	37 561 376,80	26 094 342,11
Działanie 1.6	0	0	0
Priorytet 2	323	182 910 214,10	131 462 304,40
Działanie 2.1	70	36 952 179,02	27 714 134,25
Działanie 2.2	112	51 706 598,40	35 700 060,80
Działanie 2.3	45	32 399 197,87	24 299 398,39
Działanie 2.4	36	27 051 757,58	20 288 818,17
Działanie 2.5	18	19 538 635,45	12 013 508,44
Działanie 2.6	42	15 261 845,78	11 446 384,33
Priorytet 3	389	329 492 775,18	201 867 421,28
Działanie 3.1	69	157 385 877,55	112 231 119,96
Działanie 3.2	34	36 300 207,43	23 984 514,09
Działanie 3.3	16	29 025 736,73	20 488 723,67
Działanie 3.4	219	58 719 276,59	13 961 292,87
Działanie 3.5	51	48 061 676,88	31 201 770,69
Ogółem ZPORR	899	1 194 144 829,58	804 646 527,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rocznego z realizacji ZPORR w województwie lubelskim

Wykaz działań ZPORR:

Priorytet I

- * 1.1 Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego
- * 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska
- * 1.3 Regionalna infrastruktura społeczna
- * 1.4 Rozwój turystyki i kultury
- * 1.5 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego
- * 1.6 Rozwój transportu publicznego w aglomeracjach

Priorytet II

- * 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie
- * 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne
- * 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa
- * 2.4 Reorientacja zawodowa osób dotkniętych procesami restrukturyzacyjnymi
- * 2.5 Promocja przedsiębiorczości
- * 2.6 Regionalne Strategie Innowacyjne i transfer wiedzy

Priorytet III

- * 3.1. Obszary wiejskie
- * 3.2. Obszary podlegające restrukturyzacji
- * 3.3. Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne
- * 3.4. Mikroprzedsiębiorstwa
- * 3.5. Lokalna infrastruktura społeczna

Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw

Celem strategicznym SPO WKP była poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw działających na terenie Polski w warunkach jednolitego rynku europejskiego, a jego działania skierowane były przede wszystkim do tych przedsiębiorstw, które wykazują dużą dynamikę i gotowość do konkurowania na rynkach europejskim i światowym.

Liczba projektów dofinansowanych w województwie lubelskim do końca 2007 roku wyniosła 976 natomiast kwota dofinansowania przekroczyła wartość 211 mln zł, co w przeliczeniu na mieszkańca daje kwotę ponad 97 zł. Projekty realizowane w regionie stanowiły prawie 6,5 % wszystkich projektów powyższego programu co daje 6 miejsce w Polsce, natomiast kwota dofinansowania stanowiąca 4,11% dofinansowania programu plasuje województwo lubelskie na miejscu 10. Realizowane projekty dotyczyły głównie wsparcia konkurencyjności produktowej i technologicznej przedsiębiorstw oraz wzrostu konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wdrażanie systemów zarządzania jakością.

Wykres 5 Wartość dofinansowania projektów realizowanych na terenie województwa lubelskiego środkami SPO Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw 2004-2006

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

Sektorowy Program Operacyjny Transport

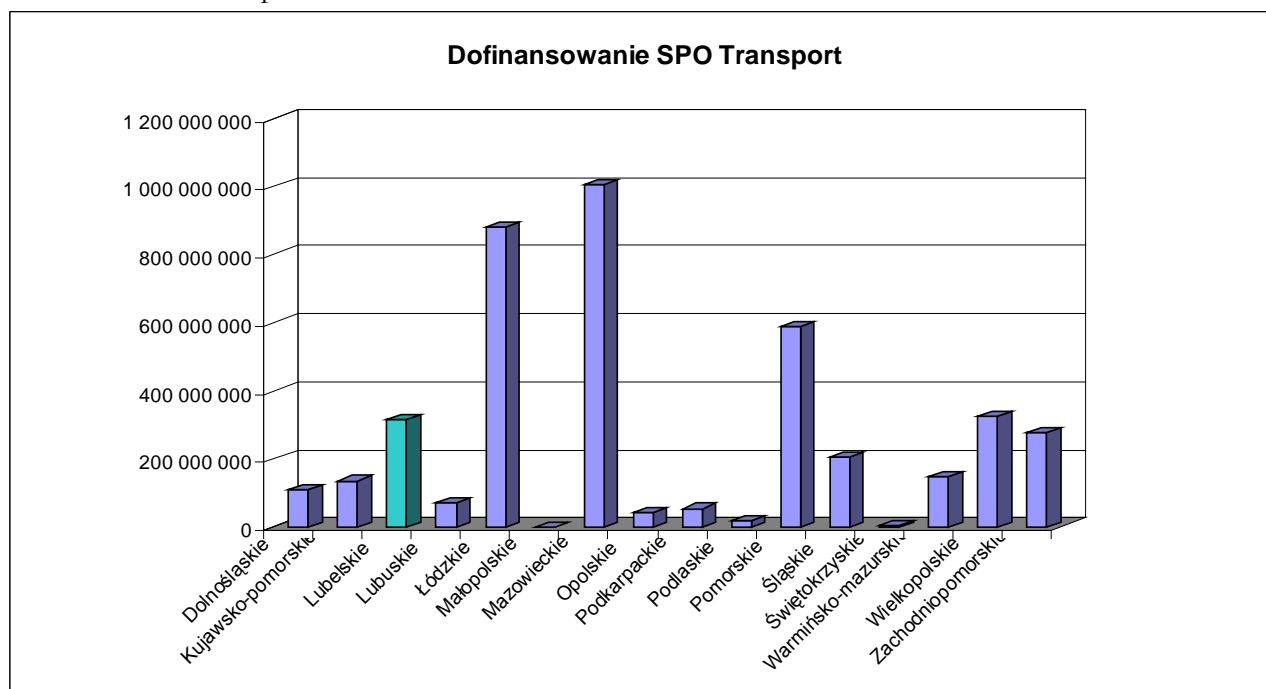
Celem generalnym SPO Transport było zwiększenie spójności transportowej kraju oraz polepszenie dostępności przestrzennej miast, obszarów i regionów Polski w układzie Unii Europejskiej.

W ramach SPO Transport w województwie lubelskim realizowano 4 projekty - 3,36% ogółu projektów realizowanych – 10 miejsce w kraju. Były to:

- Budowa I etapu obwodnicy m. Puławy dł. 12,71 km wraz z budową nowego mostu przez rz. Wisłę w Puławach dł. 1038,2 mb;
- Budowa obwodnicy m. Hrebenne w ciągu DK nr 17 wraz z remontem DK nr 17 na odc. Tomaszów Lubelski – Hrebenne;
- Przebudowa DK nr 68 na odcinku Kukuryki - Wólka Dobryńska wraz z dobudową pasa postojowego
- Modernizacja i rozbudowa kolejowego terminala kontenerowego na stacji Małaszewicze,

których łączna kwota wsparcia wyniosła ponad 325 mln zł (ponad 7% dofinansowania programu – 5 miejsce w kraju). W przeliczeniu na mieszkańca to ponad 149 zł.

Wykres 6 Wartość dofinansowania projektów realizowanych na terenie województwa lubelskiego środkami SPO Transport 2004-2006

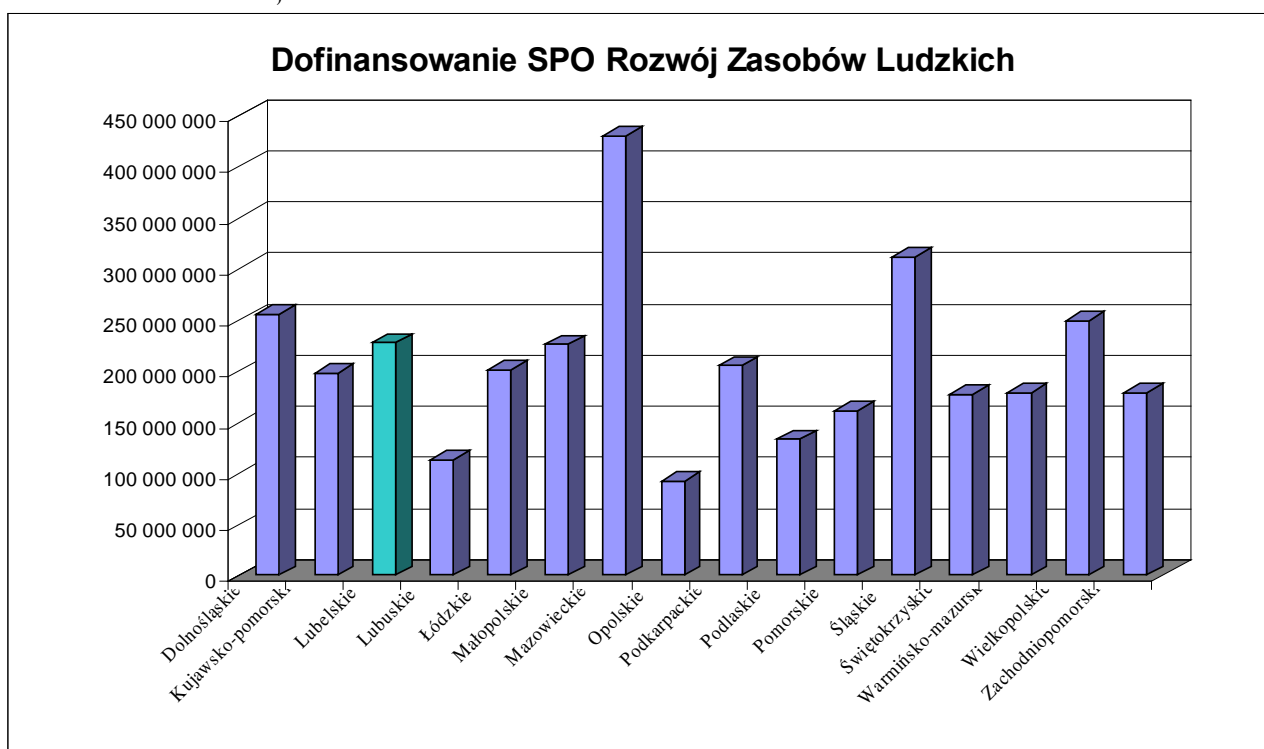
Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich

Głównym celem SPO RZL była budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy.

Ponad 227 mln zł dających w przeliczeniu na osobę prawie 104 zł to efekt zrealizowanych na terenie województwa 235 projektów współfinansowanych z ww. programu przez Europejski Fundusz Społeczny. Projekty realizowane w regionie stanowiły 6,3% ogółu projektów co daje 6 miejsce w Polsce, natomiast kwota dofinansowania stanowiąca 6,8% dofinansowania programu plasuje województwo na miejscu 5. Najwięcej projektów realizowano w ramach działań 1.2 Perspektywy dla młodzieży i 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.

Wykres 7 Wartość dofinansowania projektów realizowanych na terenie województwa lubelskiego środkami SPO Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

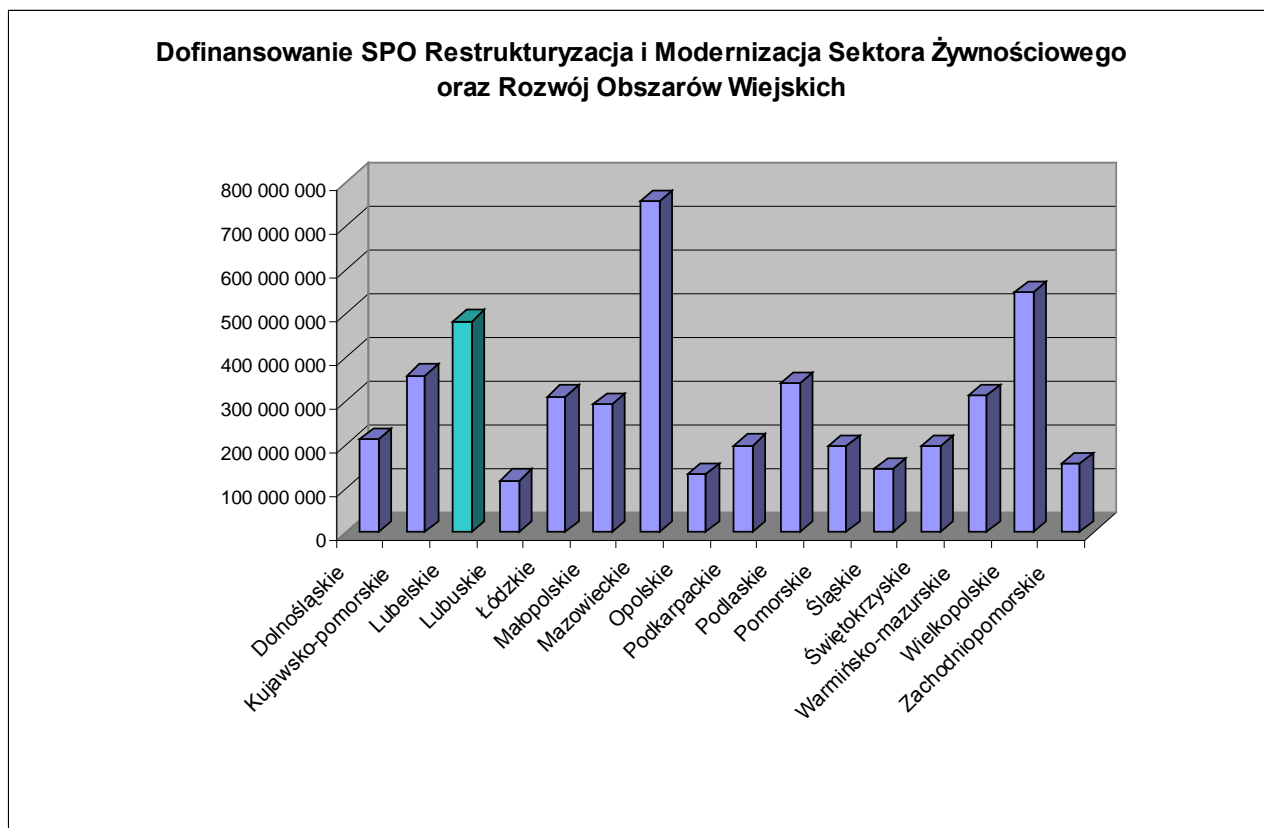
Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich

SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich służył realizacji dwóch celów strategicznych, które określono jako:

- „Poprawa konkurencyjności gospodarki rolno – żywnościowej” - traktowany jako najważniejszy cel strategiczny rozwoju polskiego rolnictwa oraz przetwórstwa żywności w pierwszych latach integracji z UE;
- „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich” - realizowany również poprzez Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz inne programy operacyjne w ramach Narodowego Planu Rozwoju.

Efektem powyższego programu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej jest ponad 482 mln zł dotacji udzielonych na realizację 6121 projektów. W przeliczeniu na mieszkańca województwa daje to 220,4 zł. Aż 13% wszystkich projektów ww. programu realizowanych było w województwie lubelskim co daje 2. miejsce w kraju, natomiast miejsce 3. biorąc pod uwagę kwotę dofinansowania (10%). Wynika to z faktu rolniczego charakteru województwa, gdyż zdecydowana większość w/w projektów stanowiły dopłaty bezpośrednie.

Wykres 8 Wartość dofinansowania projektów realizowanych na terenie województwa lubelskiego środkami SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006.

Źródło: Sprawozdanie z realizacji w 2007 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006. Instytucja zarządzająca Podstawami Wsparcia Wspólnoty. Warszawa, Maj 2008

Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb

Z racji swego położenia województwo lubelskie z Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa uzyskało dotacje w kwocie zaledwie 804 tys. zł (13 projektów) co daje odpowiednio 0,39% ogółu projektów i 0,11% dofinansowania.

Fundusz Spójności

Odrębny fundusz ustanowiony do realizacji szczególnie dużych i kluczowych projektów współfinansuje tylko jedną inwestycję w województwie – oczyszczalnię ścieków w Lublinie, w kwocie 30 mln zł. To 1,7% wsparcia z FS w skali kraju, gdzie prowadzonych było 116 projektów.

Inicjatywy Wspólnotowe EQUAL i Interreg Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina

W ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL zrealizowano w województwie lubelskim 3 projekty, których kwota dofinansowania wyniosła niespełna 17,5 mln zł.

Z kolei w ramach programu Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC, który wdrażany był na zewnętrznej, wschodniej granicy Unii Europejskiej dotacje w wysokości ponad 43 mln zł przyznano na realizację 62 projektów (20 zł na 1 mieszkańca). Głównymi celami Programu były promowanie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego w obszarach nadgranicznych, wspólne stawianie czoła wyzwaniom w dziedzinie środowiska, zdrowia publicznego oraz zapobieganie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej, zapewnienie sprawności obsługi ruchu granicznego i bezpieczeństwa na granicach oraz promowanie wspólnych inicjatyw społeczności lokalnych. Największymi projektami były:

- Modernizacja drogi dojazdowej do transgranicznej stacji przeladunkowej LHS w Bortatyczach – 2 098 268,22 zł dofinansowania;
- Przebudowa drogi przygranicznej Nr 3432L oraz budowa kanalizacji sanitarnej w Hrubieszowie – 2 242 149,09 zł;
- Rozbudowa transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego oraz zwalczania skutków katastrof i klęsk żywiołowych na terenie województwa lubelskiego oraz obwodu lwowskiego – 2 450 793 zł;
- Współpraca podmiotów ratowniczych województwa lubelskiego oraz obwodu lwowskiego w zakresie zmniejszania ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego obszaru transgranicznego oraz zwalczania skutków katastrof i klęsk żywiołowych – 2 751 287,25 zł;
- Współpraca Uniwersytetów wspierająca rozwój regionów – lubelskiego i lwowskiego – 1 942 060,1 zł;
- Realizacja FMP jako pogłębienie współpracy społeczności lokalnych Euroregionu Bug – 5 590 238,66 zł.

6 Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego

6 Program Ramowy Badań i Rozwoju Technicznego był głównym instrumentem UE służącym do finansowania badań w Europie. Program ten, zaproponowany przez Komisję Europejską i przyjęty 3 czerwca 2002 roku przez Radę Ministrów i Parlament Europejski, był otwarty dla publicznych i prywatnych, małych i dużych podmiotów przez okres czterech lat, od końca 2002 roku do końca 2006 roku i sprzyjał wykorzystaniu europejskich sieci badawczo-naukowych do uczynienia z Unii Europejskiej najbardziej dynamicznej i konkurencyjnej na świecie gospodarki opartej na wiedzy. Z

województwa lubelskiego w projektach 6 PR uczestniczyły 44 zespoły badawcze (2,3% zespołów w kraju), które uzyskały granty w wysokości 3,96 mln euro (1,8% przyznanych grantów). Najwięcej zespołów wywodziło się z: Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Puławy (6), PZL-Swidnik S.A. (6), Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (5), Politechniki Lubelskiej (4) oraz Instytutu Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego w Lublinie (po 2).

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

W zamian za korzystanie ze swobód Jednolitego Rynku Europejskiego (JRE) państwa nie należące do Unii Europejskiej, ale uczestniczące w Europejskim Stowarzyszeniu Wolnego Handlu (Norwegia, Islandia i Lichtenstein) utworzyły dwa instrumenty Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego w celu stworzenia warunków do udzielenia pomocy finansowej mniej zamożnym członkom UE posiadającym najniższy poziom PKB. Głównym celem utworzonych mechanizmów finansowych jest wyrównywanie poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Do końca 2007 roku w województwie lubelskim realizowano 4 projekty finansowane z ww. mechanizmów (2,5% wszystkich projektów i 0,6% przydzielonego wsparcia), były to:

- Konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kultury zespołu fortyfikacji Starego Miasta w Zamościu – 5 901 884 euro dofinansowania;
- Sportowe Centrum Promocji Zdrowia w Rejowcu Fabrycznym – 1 050 843 euro;
- Rozbudowa i modernizacja Komisariatu Policji w Terespolu – 654 168 euro;
- Polsko-Ukraińskie Centrum Edukacji Publicznej – Kraśnik – 505 788 euro.

Podsumowanie

Dwuletni okres analizy zmian wskaźników społeczno-gospodarczych jest zbyt krótki aby dokonać kompleksowej analizy problemów wraz z wnioskowaniem. Można jednak zauważyć pewne tendencje w zakresie realizacji celów Strategii. Utrwalił się szereg korzystnych tendencji, zwłaszcza takich jak wzrost wartości PKB, wzrost liczby pracujących, wzrost wydajności pracy.

W tym kontekście można powiedzieć, iż województwo lubelskie zmierza ku realizacji **celu nadrzędnego** Strategii, a więc **osiągania trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny**. Długość trwania życia pozostaje na zbliżonym poziomie, poprawia się wykształcenie ludności i wzrastają dochody ludności (dynamika dochodów do dyspozycji brutto wzrosła w latach 2005-2006 o 7%, a w latach 2006-2007 o 10%). Zwiększył się również PKB/capita, aczkolwiek jego dynamika była niższa niż średnio w kraju.

Priorytet I. Wzrost konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jej zdolności do tworzenia miejsc pracy.

Pozytywnie należy ocenić stale rosnący wskaźnik zatrudnienia osób w wieku produkcyjnym (2. po mazowieckim miejsce w kraju), oraz utrzymujący się na stałym poziomie udział zatrudnionych w tzw. wiodących sektorach produkcji i usług. Dla dalszego rozwoju województwa i jego zdolności do zmniejszania zapóźnień rozwojowych konieczna jest restrukturyzacja i unowocześnienie regionalnej gospodarki m. in. poprzez przyspieszenie zmiany niekorzystnej struktury zatrudnienia, wzrost produkcji towarów o wysokim stopniu przetworzenia oraz poprawę infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Priorytet II. Rozwój nowoczesnego społeczeństwa i zasobów ludzkich dostosowanych do wymogów gospodarki opartej na wiedzy.

Trwały i zrównoważony rozwój regionu możliwy jest wyłącznie przy udziale świadomego i dobrze wykształconego społeczeństwa, wobec czego pozytywnie ocenić należy wzrost poziomu wykształcenia ludności oraz poprawiające się wskaźniki dotyczące struktury zatrudnienia i aktywności zawodowej. Konieczne przy tym są: prowadzenie aktywnej polityki zatrudnienia na poziomie regionalnym i lokalnym, kierowanie środków publicznych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu oraz stała poprawa jakości kształcenia szkolnego na wszystkich poziomach nauczania.

Priorytet III. Poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej województwa lubelskiego.

W analizowanym okresie wszystkie podregiony województwa lubelskiego zanotowały wzrost wartości PKB/cap, przy czym nadal 41% PKB województwa wytwarzane jest w podregionie lubelskim. W niewielkim stopniu poprawiła się dostępność komunikacyjna – głównie za sprawą inwestycji o

oddziaływaniu lokalnym. Systematycznie i dość dynamicznie wzrasta natomiast wskaźnik ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Dla wzrostu atrakcyjności i spójności terytorialnej regionu konieczna jest dalsza poprawa dostępności komunikacyjnej umożliwiającej sprawne powiązanie transportowe obszaru województwa z głównymi ośrodkami gospodarczymi w kraju i Europie oraz poprawa drożności transportowej wewnątrz regionu warunkowana poprawnym stanem technicznym dróg.

Rozwój współpracy międzyregionalnej województwa oraz poprawa skuteczności wdrażania polityki rozwoju regionu.

W roku 2007 praktycznie nie zmieniła się liczba spółek z kapitałem zagranicznym działających na terenie województwa lubelskiego, co nie przeszkodziło jednak w podwojeniu wartości nakładów inwestycyjnych tych podmiotów w stosunku do roku 2006.

W zakresie wydatkowania środków pomocowych wyraźnie widać lokalny charakter realizowanych projektów i brak projektów strategicznych, zintegrowanych, wpływających w sposób znaczący na poprawę sytuacji województwa. Jest to skutek zarówno charakteru programów, z których województwo skorzystało w największym stopniu (*ZPORR, SPO Restrukturyzacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich*) oraz prowadzonej polityki z poziomu centralnego (na terenie województwa lubelskiego z Funduszu Spójności realizowany był tylko 1 projekt).

Zmiany które zaszły w województwie lubelskim w analizowanym okresie były zgodne z generalnymi tendencjami rozwojowymi w Polsce.

Rok 2007 charakteryzowała korzystna koniunktura gospodarcza zarówno w kraju jak i województwie lubelskim. Ponadto w roku 2007 nastąpiła kumulacja realizacji projektów z funduszy strukturalnych z perspektywy 2004-2006, co dało impuls rozwojowy dla polskich województw a w województwie lubelskim dało efekt w postaci wzrostu zatrudnienia w sektorze budownictwa.

W porównaniu do roku 2006 zauważalna była duża dynamika rozwoju gospodarczego, mimo to podstawowe wskaźniki charakteryzujące gospodarkę nadal plasowały lubelskie (jaki i pozostałe województwa Polski Wschodniej) na końcowych lokatach w kraju i Unii Europejskiej i nie wskazują na zmniejszanie się różnic w stosunku do pozostałych polskich województw.

Załącznik: Wzór ankiety rozesłanej do samorządów lokalnych

**Ankieta
służąca opracowaniu Raportu Monitoringowego „Strategii Rozwoju Województwa
Lubelskiego
na lata 2006 – 2020” – za rok 2007**

Nazwa podmiotu

.....

Imię i Nazwisko osoby wypełniającej

.....

Osoba do kontaktu

.....

Przed wypełnieniem ankiety należy zapoznać się z instrukcją.

1. Czy w Państwa urzędzie wprowadzone są rozwiązania usług elektronicznych?

	Tak	Nie
własna strona internetowa	☐	☐
elektroniczny obieg dokumentów	☐	☐
możliwość pobierania formularzy	☐	☐
możliwość przesłania wypełnionego formularza	☐	☐
inne dostępne usługi		

2. Proszę podać liczbę ogólnodostępnych komputerów z dostępem do Internetu.....

3. Czy urząd posiada certyfikat ISO

Tak	Nie
☐	☐

4. Czy w gminie/powiecie istnieją punkty (centra) obsługi inwestora

Tak	Nie
☐	☐

Jeśli tak proszę podać ich liczbę.....

w tym punkty obsługi inwestora zagranicznego.....

5. Proszę podać liczbę instytucji otoczenia biznesu działających w Państwa gminie/powiecie.....

6. Proszę podać liczbę organizacji pozarządowych mających siedzibę w Państwa gminie.....

W tym organizacji pożytku publicznego.....

7. Proszę podać liczbę umów partnerskich z instytucjami zagranicznymi (porozumienia, listy intencyjne) podpisanych przez gminę/powiat.....

8. Proszę podać liczbę projektów realizowanych wspólnie z partnerami zagranicznymi.....

9. Proszę podać wysokość bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w Państwa gminie/powiecie.....
10. Proszę podać udział gruntów objętych działaniami przeciwozyjnymi w powierzchni gruntów zagrożonych erozją.....
11. Proszę podać powierzchnię obiektów małej retencji wodnej zlokalizowanych na obszarze Państwa gminy/powiatu.....
12. Czy w Państwa gminie doszło w ostatnim roku do klęsk żywiołowych i/lub katastrof

Tak

Nie

Jeśli tak proszę podać rodzaj.....
ile wyniosły straty (w zł).....

13. Proszę podać liczbę gospodarstw rolnych w Państwa gminie.....
w tym gospodarstw agroturystycznych.....

14. Proszę podać liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w liczbach bezwzględnych.....
na 1000 ludności.....
oraz wartość udzielonego wsparcia

15. Proszę wymienić projekty finansowane ze środków zewnętrznych zrealizowane w Państwa jednostce w latach 2004-2007 (poza programami ZPORR 2004-2006, Kontrakt Wojewódzki (wszystkie edycje), Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich Banku Światowego)

Źródło finansowania/Program	Działanie (jeśli dotyczy)	Beneficjent	Tytuł projektu	Lata realizacji	Wartość całkowita projektu	Wartość dofinansowania	Rezultaty

16. Jakie dokumenty o charakterze planistycznym posiada Państwa jednostka

- Strategia rozwoju
- Plan zagospodarowania przestrzennego
- Program ochrony środowiska
- Program gospodarki odpadami
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
- inne.....

17. W jakim stopniu realizowane są w Państwa gminie/powiecie dokumenty planistyczne

- w niewielkim stopniu
- w znacznym stopniu
- w bardzo dużym stopniu

18. Czy Państwa gmina/powiat podjął działania zmierzające do skuteczniejszego pozyskiwania środków z Europejskiego Funduszu Społecznego

Tak

Nie

Jeśli tak, czy było to:

- złożenie wniosku o dofinansowanie realizacji projektu
- wzięcie udziału w szkoleniu/konsultacjach
- dostosowanie struktury organizacyjnej jednostki
- zawiązanie partnerstwa
- inne.....

19. Czy na terenie Pani/Pana gminy istnieje potrzeba realizacji projektów dofinansowanych z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Tak

Nie

Jeżeli tak, czy byłyby to projekty:

- szkoleniowe
(proszę wskazać zakres.....)
- doradcze
(proszę wskazać zakres.....)
- inne
(proszę wskazać zakres.....)

20. Czy korzystał Pan/Pani z informacji udzielanych przez Punkt Informacji i Naboru Wniosków przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie (RPO, EFS) i/lub Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (EFS) w zakresie funduszy UE

Tak

Nie

Jeżeli tak, w jakich obszarach:

- edukacja
- wsparcie przedsiębiorstw
- rynek pracy
- integracja społeczna
- kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna
- transport
- ochrona środowisko
- inne.....

21. W jakim stopniu uzyskane informacje były pomocne

- w bardzo dużym stopniu
- w zadowalającym stopniu
- były niezadowalające
- nie uzyskałem potrzebnych informacji